

Katyň: tragédie Polska během druhé světové války

... bbc.com/russian/international/2010/03/100317_katyn_survivors

- Artem Krečetnikov
- BBC, Moskva

17. března 2010

Aktualizováno 30. března 2010

Přihlaste se k odběru našeho newsletteru " Kontext ": pomůže vám pochopit události.

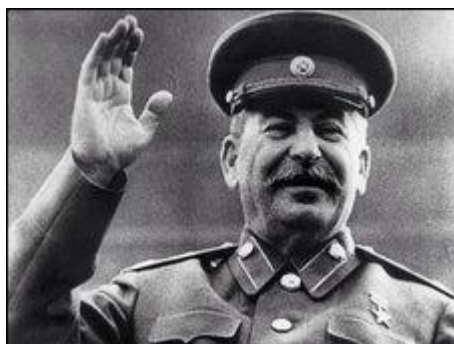

foto titulek,

Basmany soud v Moskvě shledal Josepha Stalina osobně zodpovědným za Katyň

Z 21 857 Poláků odsouzených k smrti tajným rozhodnutím politbyra Ústředního výboru Vsesvazové komunistické strany bolševiků z 5. března 1940 nepřežil nikdo.

Asi sedm a půl tisíce vězňů Osvětimi bylo zachráněno rychlým postupem sovětské armády. NKVD na jaře 1940 mohla jednat pomalu a bez zasahování.

Počet Poláků, kteří padli do rukou sovětských úřadů, byl však mnohem větší a ne všichni byli zastřeleni.

V tomto smyslu je správnější mluvit nikoli o „přeživších z Katyně“, ale o „vyhýbání se Katyni“.

Zajatci z nevyhlášené války

1. září 1939 zaútočil Hitler na Polsko. Po 17 dnech SSSR jednostranně porušil Smlouvu o neútočení s Polskem z 25. července 1932 a velké síly (21 střeleckých a 13 jezdeckých divizí, 16 tankových a 2 motorizované brigády, celkem 618 tisíc lidí a 4733 tanků) probodly Polská armáda v zádech – podle oficiální sovětské verze vzal pod ochranu obyvatelstvo západní Ukrajiny a západního Běloruska.

Pakt Molotov-Ribbentrop: startovní výstřel světové války

Asi 240 000 polských vojáků bylo zajato, včetně nově mobilizovaných branců, kteří ještě neměli čas obdržet zbraně (těch bylo obzvlášť mnoho na východě země).

Řadoví i poddůstojníci, kteří žili před válkou na územích připojených k SSSR, byli brzy posláni domů. Němcům bylo předáno přibližně 43 tis.

foto titulek,

Důvod masakru Berija taxativně uvedl v memorandu Stalinovi

Přeskočte podcast a pokračujte ve čtení.

 podcast

Co to bylo?

Rychle, jednoduše a srozumitelně vysvětlíme, co se stalo, proč je to důležité a co se bude dít dál.

Konec příběhu podcast

V sovětských táborech zůstalo asi 39 tisíc důstojníků a policistů (v létě 1940 k nim přibylo dalších 5 tisíc lidí, kteří byli v roce 1939 internováni v Litvě a Lotyšsku).

Neexistovaly žádné právní důvody k zadržení těchto lidí. Nebyli to ani váleční zajatci, protože Moskva Polsku válku nevyhlásila, ani zločinci ani podle sovětských zákonů, protože v SSSR nikdy nežili.

Důvod masakru vyčerpávajícím způsobem uvedl Berija v memorandu Stalinovi č. 794 / B (datovaném nejpozději 5. března): „Všichni jsou zapřísáhlí nepřátelé sovětské vlády, plní nenávisti k sovětskému systému. z nich jen čeká na propuštění, aby se mohl aktivně zapojit do boje proti sovětské moci.

Tehdejšími vůdci SSSR, kteří se jako politici zformovali během občanské války a „rudého teroru“, však zřejmě připadalo přirozené ničit lidi za jejich názory a za činy, které nespáchali, ale pouze potenciálně mohli udělat.

Podle údajů uvedených v nótě předsedy KGB Alexandra Šelepina Chruščovovi z 3. března 1959 (tak tajné, že ji Šelepin napsal ručně v jediném exempláři), bylo zastřeleno 21 857 lidí, včetně 14 552 důstojníků (v katyňském lese u Smolensk, 4 421 lidí z tábora Kozelskij, ve věznici Charkov 3 820 lidí z tábora Starobelskij, v traktu Mednoje Kalininské oblasti 6 311 lidí z tábora Ostaškov) a 7 305 civilistů zatčených na západní Ukrajině a v Bělorusku - úředníci, intelektuálové, kněží, aktivisté politických stran.

Mezi důstojníky bylo asi 60 % také intelektuálů, kteří byli po německém útoku odvedeni nebo dobrovolně do armády. Jen v táboře Kozelsk bylo 20 univerzitních profesorů.

Ruská ruleta

Rozhodování o tom, koho zastřelit a komu zachránit život, bylo usnesením politbyra z 5. března svěřeno „trojce“ složené z Berijových zástupců Merkulova a Kobulova a šéfa 1. speciálního oddělení NKVD Baštakova, který měl na starosti nahrávání vězni.

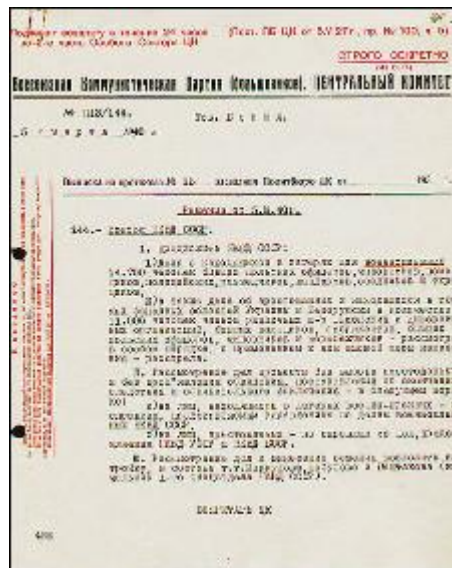

foto titulek,

Výnos politbyra Ústředního výboru Všesvazové komunistické strany bolševiků z 5. března 1940

Již 27. října 1939 Berija schválil plán „tajných a operačních opatření“ k identifikaci „protisovětských živlů“ a náboru agentů mezi Poláky, kteří byli v táborech.

Pravděpodobně výsledky těchto „opatření“ vedly „trojku“.

To samozřejmě neznamena, že všichni přeživší souhlasili se spoluprací s NKVD. Životopis, chování a rozhovory v táboře byly brány v úvahu, v osudu každého jednotlivého člověka obecně hodně záviselo na náhodě.

Část vysoce postavených vojáků, včetně generála Vladislava Anderse, byla převezena z táborů do Butyrky a do vnitřní věznice na Lubjance.

V říjnu 1940, kdy si vedení SSSR zjevně začalo uvědomovat, že nejpravděpodobnějším nepřítelem v dohledné době nebudou „páni a pánové“, ale Hitler, bylo několik důstojníků polského generálního

štábu přivedeno do dače u Moskvy. , kde s nimi Berija a Merkulov vedli rozhovor o možném vytvoření polských jednotek na území SSSR pro válku s Němci.

Jako jeden z účastníků setkání plukovník Gorčinskij, podplukovník Zygmunt Berling, který se později aktivně podílel na vytvoření polské armády pod sovětskou záštitou, připomněli, že „v táborech v Kozelsku a Starobelsku je pro tuto armádu vynikající personál“, na což Berija odpověděl: „Trochu odtud zbylo, protože jsme udělali velkou chybu, když jsme většinu z nich předali Němcům.“

Následně při formování jak Andersovy armády, tak polské armády byl hlavním problémem nedostatek velitelského personálu.

V listopadu Lidový komisariát vnitra vybral 24 polských důstojníků, včetně tří generálů a jednoho plukovníka, kteří souhlasili s účastí na vytvoření polských jednotek v SSSR.

Beurling, generál Marian Janušaitis a několik dalších se považovali za osvobozené od závazků ve vztahu k vládě Vladislava Sikorského v Londýně, ale většina prohlásila, že jsou připraveni spolupracovat pouze s jeho souhlasem.

Rozkaz lidového komisaře obrany o sestavení do 1. července 1941 střelecké divize z řad osob polské národnosti a hovořících polsky byl podepsán 4. června, ale ze známých důvodů nestihl být realizován.

Řada historiků si klade otázku: proč zrovna v červenci 1941 vedení SSSR potřebovalo polskou divizi?

Od zajatců po spojence

Osud Poláků strádajících v zajetí se dramaticky změnil po německém útoku na SSSR.

30. července 1941 polský premiér Sikorskij a sovětský velvyslanec v Londýně Maisky za přítomnosti Churchilla a Edena podepsali dohodu o obnovení diplomatických styků mezi SSSR a Polskem.

foto titulek,

Vladislav Anders přišel na místo velitele z vnitřní věznice na Lubjance

Sovětská vláda udělila 12. srpna amnestii 381 220 Polákům - občanům SSSR a předválečného Polska, zatčeným nebo deportovaným v letech 1936-1941.

14. srpna byla podepsána dohoda o vytvoření polských vojenských jednotek na sovětském území.

Na jaře 1942 čítala armáda v čele s generálem Vladislavem Andersem, který byl propuštěn z vnitřního vězení v Lubjance, 73 tisíc lidí.

Do 1. října 1941 bylo podle Berijovy zprávy Stalinovi propuštěno z vězení a exilu 341 840 Poláků. Z 26 297 přeživších „osvobozené kampaně“ v roce 1939 se 25 115 lidí připojilo k Andersově armádě a 16 647 nedávných vězňů z tábora z řad civilního obyvatelstva západní Ukrajiny a západního Běloruska tam šlo.

3. prosince při schůzce se Stalinem Sikorskij a Anders, kteří přiletěli z Londýna, znovu nastolili otázku osudu vězňů z táborů Kozelskij, Ostaškovskij a Starobelskij.

Sovětský vůdce odpověděl, že „utekli“ a poradil, aby je hledali „v Mandžusku“.

foto titulek,

Kříž Monte Cassino - ocenění účastníkům bitvy (foto Jacek Gralak)

„Byl jsem čím dál tím víc hlodaný úzkostí,“ napsal ve svých pamětech Andersův asistent plukovník Józef Czapski, který byl předtím vězněn v táboře Starobilsk, „ze strany sovětských úřadů bylo ticho nebo vyhýbavé formální odpovědi. Mezitím se objevily strašlivé zvěsti o osudu pohřešovaných. Že byli vyvezeni na severní ostrovy za polárním kruhem, že byli utopeni v Bílém moři. Od jara nejsou žádné zprávy o žádném z 15 000 pohřešovaných vězňů z roku 1940 a žádný z nich, doslova ani jeden, nebyl nalezen.“

Vojáci a důstojníci Andersovy armády, kteří téměř bez výjimky prošli tábory nebo exilem, přirozeně nepociťovali moc lásky k Sovětskému svazu.

Sovětské úřady hlásily, že kvůli ekonomickým potížím válečných časů nemohly obsahovat více než 30-40 tisíc polských vojáků a Británie potřebovala posily v severní Africe.

Výsledkem bylo, že Andersovi a jeho lidem bylo povoleno odjet 31. července 1942 přes Írán, Irák a Palestinu do Egypta. Spolu s rodinnými příslušníky opustilo Sovětský svaz asi 114 tisíc lidí.

Poláci bojovali proti Rommelovi a poté byli přemístěni do Itálie, kde se zvláště vyznamenali při útoku na Monte Cassino 18. května 1944.

Kláster, postavený vysoko v horách svatým Benediktem, přeměnili Germáni na centrální bod opevněné linie, která chránila jižní přístupy k Římu.

V červenci 1944 vstoupily polské jednotky jako první do Ancony a v dubnu 1945 do Boloně.

foto titulek,
Polský trumpetista na dobytém Monte Cassinu (foto Sikorsky Museum v Londýně)

V bojích v Itálii položilo hlavy asi 2600 Poláků.

1. polská obrněná divize generála Maczeka se zúčastnila vylodění v Normandii a spolu se spojenci ve dnech 18. – 22. srpna 1944 zařídila pro Němce známý „Falaise kotel“.

V září se polští výsadkáři vylodili u holandského Arnhemu během operace Marketgarden, kterou prováděly především britské jednotky polního maršála Montgomeryho.

Ztráty Poláků ve Francii a Nizozemsku činily asi tisíc lidí.

Po válce skončili vojáci a důstojníci Andersovy armády hlavně v Británii a Spojených státech.

Konstantin Simonov, který v roce 1946 podnikl velké zahraniční turné, popsal v jedné ze svých básní setkání s takovým emigrantem a velmi soucítil s chudákem, který byl nucen žít „ne na modré Visle, ale na červené Temži.“

Společně se SSSR

Během poslední schůzky Stalin Andersovi slíbil, že bude pokračovat v náboru do polské armády a pošle posily na Blízký východ, ale nestalo se tak.

Protože v souladu se sovětsko-polskou dohodou ze 14. srpna 1941 měly všechny polské jednotky zformované v SSSR poslouchat exilovou vládu, byly sovětským úřadům svázány ruce.

foto titulek,

Wojciech Jaruzelski absolvoval důstojnický výcvik v Rjazaňské pěší škole

Německé úřady však 13. dubna 1943 oznámily celému světu hrozný nález v Katyni.

25. dubna Sikorského vláda požadovala od SSSR oficiální vysvětlení. Odpovědí bylo přerušení diplomatických styků s legitimními nástupci úřadů předválečného Polska, o nichž se v Moskvě od té doby mluví pouze jako o „londýnských Polácích“.

Řada historiků se domnívá, že rozhodnutí o poválečné sovětizaci Polska padlo ještě dříve a kатыňský skandál posloužil jen jako záminka.

Již 1. března 1943 se Ústřední výbor Polské dělnické strany, vytvořený v SSSR, aby nahradil Komunistickou stranu Polska rozpuštěnou v roce 1938 Kominternou a dožívající dříve nenápadné

existence, připomněl prohlášením „ Za co bojujeme?“

O pět dní později bylo oznámeno vytvoření „Svazu polských vlastenců“ v SSSR.

6. května – necelé dva týdny po přerušení vztahů s londýnskou vládou – sovětské úřady „přijaly žádost Svazu polských vlastenců“ o vytvoření polské 1. pěší divize Tadeusze Kosciuszka.

Do července byla vytvořena divize o 11 tisících lidech vedená plukovníkem (a poté generálem Berlingem, který neopustil SSSR s Andersovou armádou).

Svůj křest ohněm přijala u vesnice Lenino v Bělorusku 12. října 1943.

Úřady SSSR a socialistického Polska se následně netajily tím, že místo pro první bitvu nebylo vybráno náhodou.

V té době už v SSSR nezůstali téměř žádní polští důstojníci, takže veliteli byli jmenováni Rusové, kteří komunikovali s podřízenými přes překladatele, a polští komunisté byli jmenováni politickými pracovníky.

S náboženským cítěním Poláků se muselo počítat. Hlavní kaplan divize Kosciuszko obdržel hodnost plukovníka a vedoucí politického oddělení nižší hodnost.

Do konce války dosáhla síla polské armády, která vznikla na základě divize, 330 tisíc lidí, konsolidovaných do dvou armád. Připojilo se k ní mnoho obyvatel území osvobozených od nacistů.

Tito lidé, kteří už v té době věděli o Katyni, měli pravděpodobně nejednoznačný vztah k Sovětskému svazu, ale hnala je touha osvobodit svou zemi od nacistů a naděje na poválečnou nezávislost.

Mezi dobrovolníky byl i 20letý Wojciech Jaruzelski, který skončil v divizi Kosciuszko z těžby dřeva Altaj, kam byl absolvent gymnázia ve Vilně v roce 1940 se svými rodiči vyhoštěn.

Berlínské operace se zúčastnilo 180 tisíc bojovníků polské armády a divize Kosciuszko zaútočila na centrum Berlína.

Polská vlajka byla jediná vztyčená v poraženém hlavním městě Říše spolu se sovětskou.

Polské jednotky se setkaly s Američany na Labi.

Na sovětsko-německé frontě zemřelo nebo zmizelo asi 27 500 Poláků.

Tímto článkem zahajuje bbcrussian.com sérii publikací věnovaných 70. výročí katyňské tragédie. Na jaře 1940 bylo bez soudu zastřeleno více než dvacet tisíc polských válečných zajatců – důstojníci, policisté a četníci, duchovní, úředníci a intelektuálové. Leží v hromadných hrobech ve Smolenské a Tverské oblasti, poblíž Kyjeva, Charkova, Minsku. Doposud nebyl utlumen spor, kdo a proč zabil Poláky, kteří byli v sovětském zajetí, zda je moderní Rusko odpovědné za činy stalinistického vedení SSSR. 7. dubna se premiéři Ruska a Polska sejdou v Katyni, aby společně uctili památku nevinných obětí.

Hlavní

- **Žít Žít, Válka na Ukrajině: zásobování ozbrojených sil v Bachmutu je stále obtížnější, Kyjev žádá Evropu o další granáty**
- **Místostarosta Bachmutu: boje pokračují v ulicích, Rusko město neovládá**
4. března 2023
- **„Všechny k smrti vyděsíme“: skandál v Británii kvůli úniku korespondence úředníků uprostřed pandemie**
před 2 hodinami

Nenechte si to ujít

- Výsledky zimního vojenského tažení na Ukrajině: čeho dosáhly válčící strany.

1. března 2023

KOHTEKCT.

- Přihlaste se k odběru našeho newsletteru „Kontext“!

18. července 2022

- **"Můj otec takovou slávu nechtěl." Škola v Primorye byla v tichosti přejmenována na počest účastníka „zvláštní operace“**

2. března 2023

- **Útok dronem. Co ukázal masivní útok dronů na několik ruských regionů?**

28. února 2023

- **Šéfredaktor Dozhd Tikhon Dzyadko v rozhovoru pro BBC: Putinův režim je fašistický a horší už to být nemůže**

28. února 2023

- **Kolona, která neprojela do Kyjeva. Jak a proč ruská armáda prohrála bitvu o hlavní město Ukrajiny.**

24. února 2023

Nejoblíbenější

---

1. 1

„Všechny k smrti vyděsíme“: skandál v Británii kvůli úniku korespondence úředníků uprostřed pandemie

2. 2

Místostarosta Bachmutu: boje pokračují v ulicích, Rusko město neovládá

3. 3

Globální dohoda o ochraně oceánů schválena po letech vyjednávání

4. 4

Přepadení „diverzantů“ v oblasti Brjanska. Kdo a proč to zařídil a další otázky (z nichž některé ještě nebyly zodpovězeny).

5. 5

Trestní řízení proti zaměstnancům Memorialu: co informovala média a co říkají aktivisté za lidská práva

6. 6

Opět velký nárůst: co je známo o ztrátách Ruska na Ukrajině do března

7. 7

Belgická matka, která zabila pět dětí, se rozhodla pro eutanazii

8. 8

Americká komediální legenda Mel Brooks (96) uvádí pokračování svého 40 let starého filmu

9. 9

V Kupjansku byla vyhlášena evakuace dětí a invalidů – k městu se blíží ruské jednotky

10. 10

Den žen 8. března: jak se objevil a proč je potřeba? 7 nezřejmých faktů

Poslední aktualizace: 2. března 2021